

AİLE KURUMUNUN HUKUK DÜNYAMIZDA VE SOSYAL HAYATIMIZDAKİ YERİ

Prof. Dr. M. Refik KORKUSUZ

Dokuz Eylül Üniversitesi, Hukuk Fakültesi Öğretim Üyesi

Insanların biyolojik, psikolojik, kültürel yönlerinden başlayarak, toplumların din, ekonomi, eğitim, siyaset ve sanatına varıncaya kadar birçok toplumsal kurumu ve insanla ilgili alanları bir şekilde aileyle irtibatlandırmak mümkündür. Bu denli girift bir toplumsal kurumu bir tek yönüyle değil, üç ayrı sosyal yönüyle inceleme gereği duyduk¹.

Birleşmiş Milletler ve diğer uluslararası kuruluşlar tarafından insan hak ve özgürlüklerine ilişkin olan metinler, kural olarak, bireysel özgürlüklerin genişletilmesine veya daha kaliteli ve görece daha da iyileştirilmesine yöneliktir. Bu anlamda, “Ailenin korunup, ailenin geliştirilmesi” amacı, kural olarak, bulunmamaktadır. Sadece “aile hakkının korunması” na yönelik olarak, ilk ve temel nitelikteki uluslararası metinlerde yer verdiği görülmüştür. Türk Anayasası’nda, Medeni Kanunu’nda, Ceza Kanunu’nda aile sisteminin korunması için özel hükümler getirilmiştir.

I- AİLE KAVRAMININ MAHİYETİ

Aile tüm hukuklarca kabul edilen toplumun temelidir. Devletler kendi geleceklerini garantilemek için ailenin önemini belirterek, aileyi koruyucu ve kollayıcı hükümler koymaktadır.

Aile kavramı en geniş anlamıyla aynı soydan ortak kültürü olan sevgi ve dayanışmanın de-

vam ettiği bireylerden oluşur. En dar anlamda ise evlenen eşlerden oluşan birimi ifade eder ki, bu tutku ve coşkunun tavan yaptığı, heyecanın doruk noktasında olduğu ümit dolu, her türlü olumsuzluğu birlikte yok edeceklerini inanan huzur ve güvenin çevreye yansıtıldığı bir birlikteliktir².

‘Aile’ terimi, evlilik, kan, evlat edinme ve diğer hukuki bağlarıyla birlikte yaşayan, bir haneyi oluşturan ve anne, baba, çocuklar, kardeşler vb. olarak etkileşimde bulunan bir grup insan olarak tanımlanabilen bir kavramdır. Genellikle bir aile, birbirleri ile kan bağı olmayan iki yetişkin ebeveyn ve çocuklarından oluşur.

Aile kavramı en geniş anlamıyla aynı soydan ve ortak kültürden gelen insanların sevgi ve dayanışma ile kurduğu bir kurumdur. En dar anlamda ise evlenen eşlerden oluşan birimi ifade eder. Her durumda, aile, evlenme akdi ile bir araya gelen farklı cinsten iki kişinin kurduğu, tutku ve coşkunun tavan yaptığı, heyecanın doruk noktada olduğu ümit dolu, her türlü olumsuzluğu birlikte yok edeceklerini inanan huzur ve güvenin çevreye yansıtıldığı bir birlikteliktir³.

Ailenin, insanlığın başlangıcından itibaren var olan en eski kurum olarak insan ve toplum hayatında büyük önemi vardır. Fertlerin maddi ve manevi bir çok ihtiyacının karşılanması,

neslin sağlıklı devamı, çocukların sosyalleştirilmesi, kültür nakli gibi birçok işlevi onu, her toplumda var olan benzersiz bir kurum haline getirmiştir.

Sosyal hayattaki değişimlerin hızı tartışılmaz bir gerçektir. Yaşadığımız asırda da ailenin ve aileyi meydana getiren kişilerin moderniteye göre değişkenliklerinin ve bireyselliklerinin az olduğu düşünülmüştür. Hatta, modern dönemde aile kavramının yok olacağı veya hiç olmayacağı ileri sürülse de, günümüzde aile, modern dünyada halen bireylere şekil veren temel toplumsal bir kurumdur⁴.

Batı toplumlarında da, eski önemi seviyesinde olmasa da, aile kurumuna büyük bir saygının olduğu yapılan araştırma ile tespit edilmiştir. 2016’dan 2023 tarihine değin süren bir Avrupa Projesi Araştırması sonucunda; ideolojilerden bağımsız olarak, aile kurumunun Avrupa halkı için önemli olduğunu göstermiştir⁵. Bu konuda yapılan bir başka araştırmada, “aile kurumunun modası geçip, geçmediğine ilişkin soru” ya verilen cevaplar da; ülkeye göre değişim göstermekle birlikte, hemen tüm ülkelerde, aile kurumuna olan saygı önemli yüzdelere ifade edilmiştir. Sorulara verilen cevaplarda, yaşlı nüfusun büyük çoğunluğu, kurumun öneminden bahsederken, gençlerde “evlilik kurumunun modası geçtiğini söyleyenlerin oranı” % 6- 45’e kadar

çıkılmaktadır⁶. Bu durumda genel olarak baktığımızda, Avrupa birliği ülkelerinde, aile kurumu hassasiyetinin, genel olarak, azalsa da, önemini koruduğunu söylemek de yanlış olmayacaktır.

A- TOPLUMSAL BİR KURUM OLAN AİLENİN ROLÜ

Her toplum için aile yapıları ve dinamikleri farklılık göstermektedir. Bu farklılığın en önemli sebeplerinden biri toplumda yaygın olan kültürel özellikler ve değerlerdir. Türk toplumunda aile önemli bir yere sahiptir. Anayasamızda aile, toplumun temeli olarak ifade edilmektedir. Böylelikle Türk toplumunda ailenin varlığının yasalar ile desteklendiği görülmektedir. Ayrıca aile bireyin ilk sosyalleştiği yerdir ve bu yönüyle bireyin gelişim sürecinde oldukça etkilidir. Çünkü birey sosyal bir varlık olarak toplum içerisinde yer edinmektedir. Ailede başlayan sosyalleşme ve gelişim süreci böylelikle bireyi yaşama hazırlayarak topluma katılımını sağlamakta ve toplumu oluşturmaktadır⁷.

Aile, belirli tarihsel ve toplumsal şartların bir ürünüdür. Kültürel bir sistem olarak aile ve türleri, bir toplumun tüm yapısıyla etkileşim içindedir ve iç içe geçmiştir. Aile türlerinin hem aynı toplum içinde hem de farklı toplumlar arasında çeşitlilik göstermesi de gayet doğaldır. Ancak, aile kurumunun dikkatle

Ailenin, insanlığın başlangıcından itibaren var olan en eski kurum olarak insan ve toplum hayatında büyük önemi vardır. Fertlerin maddi ve manevi bir çok ihtiyacının karşılanması, neslin sağlıklı devamı, çocukların sosyalleştirilmesi, kültür nakli gibi birçok işlevi onu, her toplumda var olan benzersiz bir kurum haline getirmiştir.

okunması sonrasında, bazı temel özelliklere sahip olduğu görülecektir. Dünyada başta sosyologlar tarafından ve yine sosyal alanda faaliyet gösteren disiplinlerde çalışanların kabul ettiği husus; aile kurumunun aşağıdaki özelliklere sahip olmasıdır.

-Toplumun en temel birimidir.

-Dünyanın en eski toplumsal kurumlarından biridir.

-Aile; üreme, yetiştirme, bakım, duygusal eğitim ve üyelerin korunması gibi çok yönlü işlevlere sahiptir.

-Aile kavramının mahiyeti, ülkeden ülkeye değişkenlik gösterse de, dünyada genel olarak aşağıdaki aile tipleri olarak, belirli ortak yönleri bulunmaktadır.

Aile tipleri olarak genelde, çekirdek ve birleşik aile şeklinde, tasnif yapılmaktadır.

1-Çekirdek aile

Çekirdek aile, daha çok sanayileşmiş toplumlarda görüldüğü için “evlilik ailesi” ya da “modern aile” olarak da tanınmaktadır. İki ebeveyn (anne ve baba) ve çocuklarından oluşur. Dünyadaki hemen hemen tüm toplumlarda geleneksel

aile yapısı olmuştur⁸.

2-Geniş aile

Geniş aile, bir hanede birden çok kuşağın bir arada yaşadığı bir aile sistemini anlatır. Bu tür aile, çocuk sayısının yüksek olduğuna değil, ikiden fazla kuşaktan meydana geldiği anlamına gelmektedir⁹. Bu aile tipi, bir karı koca, evli ve bekar çocukları (kızlar ve oğullar) ve onların çocuklarından (yeğen, torun vb.) oluşur¹⁰.

B- AİLE DÜZENİNİN FERTLERE VE TOPLUMA KATKISI

Ailenin fertlere ve topluma katkısını şu şekilde tespit etmek mümkündür.

1-Sosyalleşme sağlar

Toplumun normlarına uyum sağlamayı ve bunlara uygun davranmayı öğrenir. Toplumsal normlara uyum sağlamayı ve toplum tarafından onaylanan bir şekilde davranmayı öğrenme sürecine sosyalleşme denir.

Şüphesiz sosyalleşme denilen olgu aniden olmaz, belirli bir zamana ihtiyacı bulunmaktadır. Ailede bir çocuğun doğumundan sonra kademeli olarak başlar.

Çocuk büyüdükçe belirli bir şekilde konuşmayı ve davranmayı öğrenir. Topluma girme eğitimini aldığı ilk yer ailedir. Bir çocuğun evde yetiştirilmesi, toplumla hem uyum hem de başa çıkma konusunda zihninde büyük bir etkiye sahiptir.

2-Duygusal Destek ve mutluluğa açılan kapıdır

Aile, duygusallığın en fazla verilebildiği bir kurumdur. Manevi olarak da, ailenin verdiği huzurlu ortam ile sıkıntılara karşı mukavemet yeteneği de, aile kurumunun verdiği yetenek ile sağlanır.

3-Aile kurumu, mensuplarına tahammülü öğretir

Hayatta karşılaşabileceği sıkıntılara karşı en önemli öğe olan “sıkıntılara karşı tahammül” ve “kurum içi fedakarlık yapma” öğelerini öğretir. Yine, kişilerin, mali kriz veya bir kişinin hayatında karşılaşabileceği herhangi bir sorun zamanlarında, tarih boyunca, mali veya sosyal bir destek kaynağı görevi görmüştür. Öte yandan, bütün toplumlarda var olması gereken “fedakarlık duygusu” nun ilk öğretildiği kurum ailedir. Bu duygudur ki, en zor zamanlarda bile, devletleri ve toplumları ayakta tutar, geliştirir ve mutlu bireyler için mutlu toplum oluşturmaının ilk nüvesi olur. “Grup içinde fedakarlık”, “vatani için fedakarlık”, beraber yaşadığı arkadaşlarına karşı “fedakarlık” duygularının oluşmasını sağlar. Günümüzde, her gün biraz daha

azalan bu fonksiyonlarına rağmen, kadim tarihten günümüze kadar, aile, doğumdan ölüme kadar, aile kurumu yaşamın temel ihtiyaçlarını, yani yiyecek, giyecek, barınak, sevgi, koruma, bakım, rahatlık karşılama sorumluluğunu üstlenen bir müessese olarak hayatiyetini devam ettirmektedir. Aile kurumu dışında, kamu kurumlarının da, ailesi olmayan kimseler için geliştirdiği modeller bu güne değin, aileler kadar başarılı olamamıştır.

4-İnsan neslinin devamlılığı da “aile kurumu” ile gerçekleşir

Tüm toplumların üyelerinin düzenli bir hayat yaşamak için uyduğu bir dizi normları ve temel ilkeleri vardır. Diğer birçok insan faaliyeti gibi, insan ırkının devamlılığı da toplumun hali hazırda var olan sosyal normlarına göre gerçekleşir. İnsan üremesinin, çağlar boyunca kabul edilmiş ve onaylanmış sosyal normlara göre gerçekleştiği en önemli kurum, şüphesiz ki, aile kurumudur.

5-Sosyal kimlik kazanımı sağlar

Kişilerin, aile içinde aldıkları “sevgi ve sadakat” gibi ulvi değerlerin her gün biraz daha ileri taşınmasını sağlar. Zira, çocuklar mutluluğu, huzuru, kendisini karşılıksız seven ebeveyne karşı yaklaşımını, hep aile içinde alır ve vermesi gerektiği süreye kadar, bu sevgi ve saygıdan sürekli olarak beslenir. Yine, aile içinde “sevgi ve mutluluk” almamış çocukların sonradan bu erdemleri

almaları pek mümkün olmadığı ya da istenildiği kadar alma imkânının olmadığı, sürekli olarak ifade edilmektedir. Bu yerleşmiş olan kültür, çocukların ebeveynlerine aittir. Tabi olduğu millete, kültür sahasına, sosyal sınıfa, etnik kökene, ırka, dine vb. göre bir kimlik kazanmasına da vesile olur.

6-Aile kurumu, din, ahlak, sosyoloji gibi disiplinlerde toplumun temel taşı olarak görülür

Ailenin kökenine dair pek çok araştırma yapılmış ve epeyce tez öne sürülmüştür. Bu araştırmalardaki ve tezlerdeki çoğu yaklaşımlar çürüse de, ailenin, din ve toplum arasında bağ ve bütünlük, bir şekilde sürekli kendini gösterdiği ortadadır¹¹.

7-Aile kurumu, fedakarlık esasına dayanır

Birbirini her daim kucaklayan fertlerin fedakarlıkları ile kurulan bir müessesedir. Bu müessesenin yürümesi de, yine aile bireylerinin fedakarlıklarına bağlıdır. Yani aile kurmanın ilk şartı olmasa bile, temel şartları arasında yer alır. Aile düzenini sürdürmenin şartı da, aile fertlerinin aile mensupları için yapacağı tahammül ve fedakarlıktır.

II- AİLENİN HUKUKEN ÖNEMİ

Aile, gerek uluslararası sözleşmeler (BM vd.) gerekse Türkiye Cumhuriyeti Anayasasına göre, toplumun temeli olarak kabul edilmektedir. Nitekim, Anayasaya

göre Aile (m.41) ; Türk toplumunun temelidir ve eşler arasında eşitliğe dayanır. Devlet ailenin huzur ve refahı ile özellikle ananın korunması ve aile planlamasının öğretimi ile uygulanmasını sağlamak için gerekli tedbirleri alır, teşkilatı kurar.

Türk Medeni kanununa göre aile; toplumun temel yapı taşıdır. Dar anlamda aile, anne, baba ve çocuklardan meydana gelir. Aile, bir erkekle bir kadının evlenmesiyle meydana gelen bir birliktir. Bu nedenle, aile içinde erkek ne kadar önemli ve değerliyse kadın da o kadar önemli ve değerlidir. Sağlam bir toplumun ancak sağlam ve huzurlu ailelerden oluşabileceğini unutmamak gerekir ¹².

Kanunların öngördüğü koşullara uygun olarak gerçekleştirilen evlilik işlemi ile birlikte eşler arasında evlilik birliği kurulmuş olur. Eşler, bu birliğin mutluluğunu el birliği ile sağlamak, birlikte yaşamak, birbirine sadık kalmak ve yardımcı olmak zorundadırlar¹³.

Nitekim insanlık, tarihin başlangıcından bu yana sürekli olarak birlikte yaşama, beraber olma içgüdüsünü taşımıştır. Bu içgüdü, yardımlaşma, dayanışma ve güvenliği sağlama ihtiyacının bir sonucudur. Toplumun temel yapıtaşı olan ailenin ortaya çıkmasındaki en önemli etkenlerden biri, işte bu içgüdüdür. Aile adı verilen ve toplumu oluşturan bu küçük sosyal ünitelerin bir

araya gelmesiyle de milletler ve devletler ortaya çıkmıştır.

Aile, temelde bir sözleşme ile (evlilik sözleşmesi) ile kurulur ve yine hukuk düzeninin onayladığı değerler üzerinden yükselir ve gelişir.

Her ne kadar bir sözleşme ile ailenin kurulduğu kabul edilse de bu sözleşme nevi şahsına münhasır olup, sevgi, sadakat, özen yükümü ve biyolojik bağı olan çocukların gözetilmesi ve korunması ile ortak devamlı bir yaşamı gerektirir.

Eşlerin birtakım sebeplerle üstlenmiş oldukları yükümlülükleri yerine getirmemesi, geciktirmeleri veya yükümlülüklerin gereği gibi yerine getirilmemesi hem hukuki hem de cezai sonuçların gerçekleşmesi sonucunu doğurur.

Fedakarlık ya da tahammül gibi güzide kavramlarla hedeflenen temel amaç; aile birliğinin devamıdır. Getirilen hukuki ve cezai yaptırımlar aileyi korumak ve kollamak için oluşturulmuştur.

A- TÜRK MEDENİ KANUNU'NA GÖRE AİLE KURUMUNUN ÖZELLİKLERİ

Türk Aile Hukukunun Temel İlkelerini, Medeni hukukun Aile hukuku bölümünü incelediğimizde, Türk aile hukukunda ailenin temel ilkelerini şu şekilde tespit etmek mümkündür.

1-Devamlılık ve birlik ilkesi

Aile sürekli ve ömür boyunca devam edecek bir birliktir. Evlilik kurumu bunun için vardır, geleceksel Türk ailesi de, bu hedefle bu güne kadar gelmiştir. Yine aile kurumu, karşıt cinsten iki insanın birlikte devam edecek birlik kurma temelinde hedeflenmiştir. Dolayısıyla, kural olarak, aile kurumundan maksat, eşlerin birlikte yaşamaları hedefidir. Ancak kanunda öngörölmüş sebepler meydana gelmişse ailenin ve toplumun huzurunu korumak adına bu süreklilik mahkeme kararı ile sonlandırılabilir.

Aile hukukuna ilişkin temel düzenlemeler Türk Medeni Kanunu'nda yer almaktadır. Yine aynı kanunun 185. maddesinde yapılan tanımla evlilik birliğinin evlenmeyle kurulduğu ve evlilik birliğinin aile mutluluğunu ve çocukların bakımı için gereken özeni, eşlerin elbirliğiyle sağlamaları gerektiğini belirterek, hem eşlere eşit yük ve sorumluluk yüklemiştir, hem de evlilik birliğinin devamı için eşlerin birlikte hareket etmesi hedeflenmiştir. Evlilik birliğinin korunmasını isteyen eşler evlilik birliğinin korunmasına yönelik önlemler konusunda yetkili mahkemeye başvurabilirler. Yetkili mahkemeler TMK 201. maddede açıklamıştır¹⁴.

2-Ailenin ve çocukların korunması ilkesi

Aile hukuku ilişkilerinde güçsüz taraf olan, çalışmayan eş ile çocuklar ve vesayet altındaki

kişilerin TMK hükümleri gereğince korunmasıdır. Bu noktada, gerek Medeni kanunda ve gerekse diğer kanunlarda oldukça önemli düzenlemeler yapılarak, zayıf koruma düşüncesi ile hareket edilmiştir.

3-Eşitlik ilkesi

Anayasa'nın 10. maddesi ile kanun önünde kadın ve erkek eşit kılınmıştır. Anayasanın bu maddesi aile hukukuna da yansımış olup aile hukukunda kural olarak kadın erkek eşitliğine yer verilmiştir. Ancak, bu eşitlik, devletin daha zayıf durumda bulunan tarafı koruma altına alarak, diğer tarafa ek yükümlülükler tahmil etmesine engel değildir.

4-Devletin müdahale etme ilkesi

Aile hukuku, Medeni hukukun bir dalıdır. Aile kavramının toplumu ilgilendirmesi sebebi ile devlet müdahale etmektedir. Evlilik şartları, evlilik merasimi, boşanma, çocukların korunması ve vesayete ilişkin hususlara devlet yetkili kıldığı kişilerle müdahalede bulunur. Bu müdahale, tarafların talebi ile (Medeni kanunda olduğu gibi) olabildiği gibi, kanunda açıkça yer alması durumunda da, re'sen de (herhangi bir talep olmaksızın) yetkili makamlar vasıtası ile yapılabilir. Devletin buradaki müdahalesi; kamu düzeni, kamu sağlığı ve zayıfların korunması temelinde karar alma ve uygulamaya yöneliktir.

Aile içinde, hem ebeveynlerin hem de diğer aile bireylerinin en fazla dikkat etmeleri gereken husus; fedakarlık ve tahammüldür. Bu iki güzide kavram, toplumumuzun bu güne değin çok güçlü bir şekilde gelmesinde, çok önemli rol oynayan mefhumlardır. Bu nedenle, aile içinde yapılması gereken ilk gerçeklik; aile bireylerinin fedakarlık ve tahammül duygularını artırmaktır.

5-Düzenleme serbestisinin bulunmaması ilkesi

Aile hukukumuzda kadına ve erkeğe tam fiil ehliyetinin tanınması, gerek aile içinde gerekse aile dışında yaşayan küçüklerin durumu, velayet hakkını kötüye kullanmanın sonuçları, çocukların hakları ve bu hakların kullanılması gibi düzenlemeler ferdiyetçilik ilkesinin sonucudur.

Toplumun ve aile birliğinin düzeni, aile fertlerinin korunması için aile hukuku emredici hükümler içerir ve bu alandaki ilişkilerde irade özgürlüğü yoktur. Aile hukukunda bireyler kanunda düzenlenmeyen hukuki ilişkiler yaratamaz ve öngörülen kuralları, koşulları değiştiremezler. Ancak, mal taksimatı için, tarafların, kanunda belirtilen “mal rejimlerinden biri” ni tercih etmeleri her zaman mümkündür.

Ailenin kurulabilmesi için karşıt cinslerin resmi memur huzurunda ve tanıkların şahitliğiyle iradelerini açıklaması ile bu kurum alenileşir, tarafların gayreti ve fedakarlığı ile devamlılık kazanır.

B- MEDENİ KANUN SİSTEMATİĞİNE GÖRE AİLE BİREYLERİNDEN BEKLENEN KATKILAR

Aile hukukumuzda Medeni Kanun’un 185-201. Maddeleri arasında evliliğin genel hükümleri düzenlenmiştir. Evliliğin genel hükümleri ayrıma tabii olmaksızın bir bütün olarak aile-

yi oluşturan eşler için uyulması gereken ve devlet tarafından uygulanacak hükümleri içermektedir. Şüphesiz, Medeni kanunun en önemli bölümlerinden birini oluşturan “Aile hukuku” ile ilgili tüm kanuni bilgiler ile bu bilgilerin pratiğine yönelik olarak ortaya çıkan yargı kararları ile benimsenmiş ilkeleri ve yükümlülükleri tek tek alıp incelemek, bu yazının hedefinin kapsamını çok aşacaktır. Bu nedenle, bu mükellefiyetleri çok kısa bir şekilde yazmak zorundayız. Bu yükümlülükler eşlere herhangi bir seçme hakkı tanınmayıp, farklı bir düzenleme yapılamayan uyulması zorunlu olan emredici hükümlerdir. Bu yükümlülükleri maddeler halinde belirtecek olursak;

1-Birliğin mutluluğunu sağlama yükümlülüğü,

2-Sadakat yükümlülüğü,

3-Yardımlaşma ve dayanışma yükümlülüğü,

4-Çocukların bakım-eğitim ve gözetimine özen gösterme yükümlülüğü,

Çocuklar öncelikle eşlerin birer ortak parçasıdır, ayrıca çocukluk insan neslinin devamı için varlığı zorunlu olan bakıma ve sevgiye çok ihtiyacın olduğu bir gelişim ve olgunlaşma sürecidir. Bu süreçte ana, baba, diğer aile bireyleri çocuklara bakmalı, onları gözetmeli ve özenle yaşama hazırlamalıdır. Çocuğun gelişim ve kişiliğinin oluşumunda ilk eğitim kurumu

onun ailesidir. Eşler ve ailenin diğer bireyleri çocuğun bakım ve gözetimi için ortak çaba harcıyıp özenli davranmalıdır.

Bu, sadece ailede eşlerin ortak çocuklarını kapsamayıp, eşlerin ortak olmayan çocuklarını da kapsar. Anayasa ve Medeni Kanunumuzda çocukları koruyucu kollayıcı hükümler mevcuttur.

Ailelerin sağlıklı, huzurlu ve başarılı toplumlar, uluslar ve mutlu bir dünya için; çocukluktan başlayan sevgi ve özeni yaşamın her safhasında devam ettirmeleri gerekir. Çocuklara bakma yükümlülüğü, onların yiyecek ve giyecek ihtiyaçlarının karşılanması, hasta olmaları halinde tedavi ve bakımlarının, eğitim ve öğretimleri için gerekli kitap araç ve gereçlerin sağlanması gibi yükümlülükleri kapsar.

-Birlikte yaşama yükümlülüğü,

-Evlilik birliğinin giderlerine katılma yükümlülüğü,

Toplumsal yapının değişimi ve teknolojinin her alanda kullanılması ailenin yapısını ve yükümlülüklerini değiştirmiştir. Zamanla ailenin dışı karşı korunması görevini devlet üstlenmiş, gelişen teknoloji ve iş birliğiyle üretim ve tüketimde değişiklik oluşmuş; bireylere artık hazır şekilde ihtiyaçları bir ekonomik değer karşılığı sunulmuş olup bu da ailenin topluluktan bireyselliğe dönüşmesi-

ne sebebiyet vermiştir.

Hatta büyük kentlerde, evlenmemiş çocukların belli yaşa gelince aile çatısından ayrılarak ayrı yaşama yolunu seçtiklerine son yıllarda sıklıkla tanık olmaktadır. Aile öncelikle kişilerin ihtiyacı olan sevgi, saygı, yardımlaşma, dayanışma ve ihtiyaçların karşılanmasında kendiliğinden oluşan gönüllü bir oluşum görevi görmektedir.

İnsanın yaşadığı evrende karşılaştığı; sosyal, ekonomik, teknolojik, eğitim açısından, sağlık açısından ve psikolojik olarak yardım ve destek ihtiyacı koşulsuz, sınırsız ve karşılıksız olarak ailelerce karşılanmaktadır. Ailenin içerdiği bu özellikler nedeniyle birden çok görevi de üstlendiğini görmekteyiz. Bu görevleri, bazı değişikliklerle üzerinde uzlaşılan bir görüş olduğu ifade edilebilir. Bu görevler, çeşitli disiplinlerde kabul edildiği şekliyle, beş başlık etrafında toplanabilir

-İnsanlığın devamı için, insanlığın üremesini sağlama görevi.

-Kendisini oluşturan kişilerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için ekonomik görev.

-Aileyi oluşturan, aile üyelerini karşılayabilecekleri her türlü maddi ve manevi zarar ve tehditlere karşı kalkan görevini üstlenip koruma görevi.

-Aile üyelerinin ihtiyacı olan sevgi, hoşgörü, sevinç ve üzüntü hallerinde duyguları paylaşım

moral destek verme görevi.

-Ailede devamı sağlayan çocukların ve üyelerin iyi bir insan olabilmeleri için onların gelişimi ve topluma faydalı olabilmeleri için eğitim verme görevi.

İçinde bulunduğumuz ve her daim değişen gelişen ve etkilenen toplumsal yapı ve toplumsal değerlerin etkileri ve şekillendirmesi sonucu aileler içinde bulundukları değişen koşullara göre yeni yeni kendine özgü özellikleri edinmekle birlikte tüm toplumlar için gerekli olan ortak görevleri de üstlenmektedirler. Bu ortak görevleri sıralayacak olursak: Evrensel olma özelliği, üyelerin her türlü ihtiyaçlarının karşılanması için üyelerinin daha iyi istenilene ulaşabilmesine yardımcı olabilmek için sorumluluk üstlenme, duygusal paylaşımlar, toplumun prototipi olma, üyelerin ve diğer bireylerin hedeflenen topluma ulaşabilmenin amaçlandığı söylenebilir.

C- TÜRK CEZA KANUNU'NDA AİLEYE YÖNELİK SUÇLAR

Ailenin değişen şartlar karşısında yeni olgularla ve problemlerle karşılaşacağı, yaşanmış tecrübeler doğrultusunda öngörülmektedir. Fakat ailenin büyüklüğü, şekli, mensupları ya da biçiminde ne tür değişiklikler olursa olsun, ailenin varlığını korumaya devam etmesi teminde, Türk Ceza Kanunu'nda

bazı cezai hükümler getirilmiştir.

Bu durum, Türk ailesinde, tarafların hak ve yükümlülüklerine aykırılık hallerinde, bir takım cezai sonuçlar da bağlamıştır. Her ne kadar, hukukçular arasında çok tartışılan, Devletin aile müessesine müdahil olmaması yönündeki yaklaşıma rağmen, devletin gerektiğinde, müdahil olması gerektiğini de düşünüyoruz. Yine, çok keskin olmamakla birlikte, Türk Ceza Kanunu'nun aşağıdaki suçları düzenlediğini de belirtmemiz gerekir.

- Bakım, Eğitim ve Destek Olma yükümlülüğünü yerine getirmeme suçu (TCK m. 97)

- Hamile Kadını Terk Suçu (M. 233)

- Maddi ve Manevi Özen-sizlik Sebebiyle Çocukların Ahlak, Güvenlik ve Sağlığını Ağır şekilde Tehlikeye Sokma Suçu (M. 233/3)

Öte yandan, Türkiye Cumhuriyeti devleti, muhtelif kanunlarda yer alan ve ailenin korunmasına yönelik temel ilkelerin dışında, aile kurumunun ehemmiyetinin ilanihaye devam etmesine yönelik olarak da, kamu idaresi dahilinde olmak üzere, genel müdürlük düzeyinde, kurumlar ihdas etmiş ve ailenin korunmasına yönelik olarak muhtelif birimler de kurmuştur.

III- AİLENİN ÇOCUK EĞİTİMİNDEKİ ROLÜ

Çocukların eğitim ve öğretime özen yükümlülüğü, ailenin

en başta gelen vazifelerinden biri ve aile birlikteliğinin en önemli özelliğidir;

- Çocukların eğitim masrafı ve yükümlülüğü için verilen vaktin çok az da olsa bir kısmını da, çocuğun kafasını doldurmak için de, ebeveynlerin vakit ayırmaları gerekmektedir.

Sadece okuldaki öğretimlerin çocuklara verecekleri imkanlar çok sınırlı olabilir ve yeterli de olmayabilir. Tek kanatlı kuşun uçmadığı herkesin malumudur. Bu sadece kadın ve erkeğin (ana babanın) birlikte gayreti ile olmayacaktır. Aynı zamanda da; okul ve ailenin birlikte gayreti ile çocuklar daha iyiye ve daha güzele doğru yönlendirilmelidir.

Artık herkes şu gerçeğin farkında olmalıdır:

- Ana ve babalar, evden ayrılıp okula ulaştığı ana kadar çocuklarını izleme yükümlülüğü altındadır.

- İyi arkadaşlar edinmesini sağlamalı, bu noktada; burada bulunan şahıslar çok şanslı. Ancak, arkadaşlarını daha iyi tanımak için, onların da aileleri ile tanışmalıdır. Ailelerin “benim işim çok, onlara vakit ayıramam”, demesi mümkün olmamalıdır.

Zira, çocuğunun arkadaşlarını tanımayan ebeveyn, onların kimlerle teşriki mesai yaptığını bilemeyecektir. Yine ebeveynler çocukların arkadaşlarını, kendi çocukları gibi tanımaları gerekmektedir. Ayrıca, bu çocuklarla, tıpkı kendi çocukları gibi, iyi

münasebetler kurmak da gerekir.

Ebeveynler;

- Çocuklarımızın bütün derslerini;

- Onların bütün sportif faaliyetlerini,

- Onların başarılarını veya başarısızlıklarını,

- Çocuklarının yanlışlarını ve doğrularını bilmek ve öğrenmek zorundadır.

Aynı zamanda; kimlerle teşriki mesai yaptığını da bilmesi, ona göre de, çocuğun gelişimi için plan yapması gerekir. Bu anlamda, arkadaş grubunu da iyi izlemeli, onları kendi evlerine de davet etmelidir.

Çocuklarının karnını doyurmak için verdiğiniz mesainin hiç olmazsa 1/3'ünü onların eğitimlerine ayırmadığınızda iyi ana-baba olmadığınızı da kabul etmemiz gerekir.

Çocukların, okulda, öğrendiklerinin tatbikini de izlemelidir.

Çocuklarımızın yarınları için, onları farklı kıstaslarla yetiştirmek de, temel ideallerimizden olmalıdır; herkes üniversite mezunu olsun ve devlette çalışsın fikri çok yanlış olduğu, bu gün için hemen herkesin kabul ettiği ve fakat terk de etmediği bir yaklaşımdır. Bu yaklaşım terk edilerek, çocukların yeteneklerine göre, toplumun ihtiyaçları olan alanlarda çalışabilmesi için gerekli alt yapı hazırlanmalıdır.

IV- DİNİ VE MİLLİ BİR KURUM OLARAK AİLE KURUMU

Aile kurumu, tüm hukuk sistemleri ve hemen bütün dinler tarafından, toplumun temel birimi olarak kabul edildiği gibi, Müslümanlık dininde de, toplumun temeli olarak kabul edilmektedir. Diğer dinleri inceleme gibi, imkanımız olmadığı için, milli ve dini aile kurumunun sonsuza değin yaşaması için, çok sınırlı olarak Müslümanlıkta aile kurumuna kısa yer vermek zorunda kaldık.

Esasen, yeryüzünde mevcut dinlerin neredeyse tamamında evliliğin kuruluşuna ilişkin düzenlemeler vardır. Bu nedenle evlilik yapacak kadın ve erkeğin mensup oldukları dinin kuralları dairesinde evlilik işlemini gerçekleştirmek istemeleri çok doğaldır. Ancak tarafların mensup oldukları dinin kuralları gözetilerek yapılan evlilik işleminin ülkede geçerli olan hukuk düzeni tarafından da tanınması gereklidir¹⁵.

Tarih boyunca bütün alternatif arayışlarına rağmen; “Aile ve din müesseselerinin yerini, hiçbir özel kurum, kuruluş alamadığı gibi, herhangi bir kamu kurum veya kuruluşu alamamıştır.

Devletler kendi geleceklerini garantilemek için ailenin önemini belirterek, aileyi koruyucu ve kollayıcı hükümler koymakta ve aile konusunu, milli beka

olarak görmektedir. Bunun için, özellikle aile kurumunda gevşemenin görüldüğü devletlerde; aile kurumunu özendirici bir takım teşvikler vermekte ve çocuk sayısını arttırıcı politikalar izlemektedir.

Müslümanlıkta aile, doğrudan ve mutlak bir dini bir yapı olarak görülmemesine rağmen kişi ve toplum inşasında çok önemli yeri olan, fertlerinin huzur ve sükun içinde yaşamasını sağlayan bir kurum olarak kabul edilmektedir. Aile, muhtelif ayet ve hadislerle kuruluş aşamasından itibaren desteklenmekte, bir taraftan sevgi, merhamet, adalet gibi kavramlarla onun manevi yönüne dikkat çekilmiş ve diğer taraftan da evlilik ile oluşan hak ve sorumluluklar üzerinde durularak ailenin sağlıklı bir şekilde devamı hedeflenmiştir¹⁶.

Kur’an, aileyi “Misakı galiz (sağlam sözleşme)” olarak tanımladığı gibi, nikah ile kurulan aile, fertlerinin huzur ve sükun bulduğu, maddi ve manevi ihtiyaçlarını karşıladığı, sağlıklı nesiller yetiştirdiği bir kurum olarak önem taşımaktadır. “Sükûnet bulma” (Rum, 30/21.) olarak tanımlamıştır. Hayatın zorluklarından, günün karmaşasından, işin stresinden ve işlerin ağırlığından sükûnet bulunacak yer aile kurumdur.

Kur’an, evliliği sevgi, şefkat, merhamet temelinde ele almış ve pek çok faydasını zikretmiştir. Kur’an’ın canlı uygulaması

olan Peygamber Efendimiz de, aile müessesini, sevgi ve saygıya dayalı bir müessese kabul etmiş, en hayırlı insanların eşlerine en iyi davranan kimseler olduğunu bildirmiştir.

V- AİLEDE TARAFLARIN SORUMLULUKLARI

Aile kurumu, sadece bir kısım mensuplarının fedakarlıkları ile değil, bütün fertlerin fedakarlıkları ile mümkündür. Zira, aile kurumunda esas aranan gerçeklik, mutluluktur, karşılıklı iyi iletişimdir. Birbirine karşı samimi olmaktır. Bir başka ifade ile, “Aile sağlığı” bireysel olarak aile üyelerini ve bütün olarak aile sisteminin biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve kültürel bütün parametrelerini içeren dinamik bir iyilik halidir.

Aile kurumunun temel işlevlerinin toplumsal hayatta önemli sonuçları vardır. Örneğin, biyolojik işlev, toplumun nüfusunu artırır ve devamlılığını sağlar. Eğitim işlevi, bireylerin kültürel değerleri öğrenmesini ve aktarmasını sağlar. Dini işlev, bireylerin dini inançlarını ve pratiklerini geliştirir. Ekonomik işlev, bireylerin geçimini sağlar ve refahını artırır. Sevgi işlevi, bireylerin duygusal ihtiyaçlarını karşılar ve mutluluğunu sağlar. Koruyucu işlev, bireylerin güvenlik ve sağlık ihtiyaçlarını karşılar ve korur. Toplumsallaştırma işlevi, bireylerin topluma uyum sağlamasını ve katkıda bulunmasını sağlar. Boş

zamanları değerlendirme işlevi, bireylerin dinlenmesini ve eğlenmesini sağlar¹⁷.

Aile sağlığının tanımını yapmak mümkünken, sağlıklı ailenin tanımını yapmak oldukça güçtür.

Literatürde sağlıklı aile başarılı aile olarak tanımlanmaktadır.

Ancak temel olarak sağlıklı ailenin bir takım özelliklerinden bahsetmek mümkündür.

Sağlıklı ailenin özellikleri:

- Aile üyeleri arasında iyi bir iletişim vardır.
- Aile üyeleri birbirini destekler ve onaylar.
- Aile üyeleri rol, görev ve sorumluluklarının farkındadır.
- Aile üyeleri birbirine güvenirlir.
- Ailede neşe vardır boş zamanlar birlikte paylaşılır.
- Toplumsal yaşamdaki doğru ve yanlışlar öğretilir.
- Ailenin sahip olduğu gelenek ve görenekleri vardır.
- Aile üyeleri birbirinin mahremiyetine saygı duyarlar.
- Aile içi sorunlar, krizler birlikte çözülür. Tüm bu özelliklere ek olarak aile aslında bir güç birliğidir¹⁸.

VI- BM ÇALIŞMALARINDA AİLE KURUMUNA İLİŞKİN DEĞERLENDİRMELER

Birleşmiş Milletler Genel Konseyinin 8 Aralık 1989 tarih ve 44/82 sayılı kararlarıyla, 1994 yılı “Uluslararası Aile Yılı” olarak ilan edilmiş ve yılın teması “Aile:

Değişen bir dünyada kaynaklar ve sorumluluklar” şeklinde belirlenmiştir. Söz konusu kararda yılın amacıyla ilgili olarak “Aile bilincinin artırılmasının yanı sıra ciddi problemlere çözüm getirecek genel politikaların yürütülmesini sağlamak üzere ulusal kurumlaşma kapasitesi de artırılmalıdır.” denilmekte, Aile Yılı’nın hedefi ise “Aile yapısı bilincini özel sektörle birlikte hükümetlerde de artırmak, ailenin önemine ışık tutmak, fonksiyon ve sorunlarının daha iyi anlaşılmasını sağlamak, aile ve aile bireylerinin hak ve sorumluluklarına dikkat çekmek olmalıdır” şeklinde tanımlanmaktadır. Birleşmiş Milletlerce 1994 Uluslararası Aile Yılı’nın tüm dünya ülkelerinde etkin bir şekilde kutlanması önerilirken, yürütülecek her türlü faaliyette İnsan Hakları Evrensel Bildirgesinde yer alan “Aile Toplumun tabii birimidir. Toplum ve devlet tarafından korunur” (madde 16/3) ilkesinin vurgulanması istenilmiştir¹⁹.

BM’ nin aile kurumunun korunması ve öneminin anlaşılmasına yönelik yaklaşımına rağmen, uygulamada, aile kurumundaki değerlerin gelişen teknoloji, değişen yaşam tarzı ve toplumsal değerlerin yeniden yönlendirilmesi ve kadınların ekonomik mal ve hizmet üretimindeki katılımının artmasıyla birlikte toplumsal değişimler nedeniyle, aile kurumunun etkilendiği de yine BM raporlarında

belirtilmiştir.

Toplumun varlığı için en önemli yapı taşı olan aile, 1980’li yıllarda Birleşmiş Milletler’in (BM) de üzerinde yoğun çalışmaya başladığı bir konu olmuştur. Ailenin refahının artırılması, sosyal ilerleme ve kalkınmanın ilerletilmesine yönelik küresel çabaların bir parçası olarak uluslararası iş birliğinin yoğunlaştırılması amacıyla, BM Genel Kurulu 1993 yılında aldığı kararla her yılın 15 Mayıs gününün Uluslararası Aile Günü olarak kutlanmasına karar vermiştir.

BM’nin Sürdürülebilir Kalkınma Hedefleri (SDG) olarak adlandırdığı 17 hedeften oluşan eylem çağrısında dünyada refahı ve ekonomik büyümeyi sağlamak amacıyla; eğitim, temiz çevre, sağlık ve her alanda eşit yaşam şartlarına yönelik misyon belirlenmiştir. 2024 yılının ana konusu ise kalkınma hedeflerinin de üzerinde durduğu aile ve iklim değişikliği olmuştur. İklim değişikliğinin etkileri, kimi zaman ailelerin zorla yerinden edilmesine yol açarak; aile sağlığı ve refahını olumsuz etkilemektedir²⁰.

Bütün bu gayretlere rağmen, başta batı ülkelerinde olmak üzere, BM raporlarına da yansdığı üzere; her geçen gün “aile kurumu” na yönelik ilginin azaldığı da, yine BM raporlarında yer almaktadır.

1- Evlilik kurumu dışında ki cinsel beraberliklerin “çocuk

yapma” eğilimini azalttığı, bunun da, nüfus artış hızını çok düşürdüğü belirtilmiştir.

2- Öte yandan, evlilik dışı birlikteliklerin, tarafları birbirine mirasçı yapmadığı ve hukuken birbirlerine karşı, evlilik kurumunun getirdiği imkanlardan uzak tuttuğu konusuna değinilmektedir.

3- Kadının ekonomik özgürlüğü ile birlikte, ortaya çıkan boşanma duygusunun “Çocukların yaşamı”nda telafi edilemez sonuçlar ortaya çıkardığı belirtiliyor. Tek kişilik ebeveyn ile yaşamının, çocuklar için zorluğu ve hatta imkansızlığı konusu yer almaktadır. Zira, çocukların, çoğunlukla, sadece annelerin sorumluluğunda büyüdükleri belirtilmektedir.

4- Çocuksuz aile alışkanlıklarının artması nedeniyle, ne-

siller arasında dayanışmanın ve iletişimin sağlanamadığı ve yaşlı neslin yeni nesle aktaracaklarının devre dışı olduğu belirtilmektedir.

5- Aile kurumunun zayıflaması ve nesiller arasındaki ilişkilerdeki zayıflığı; duygusal ve fiziksel desteğinin azaltılması, çocukların kişilik gelişimini ve sağlığını doğrudan etkileyeceği belirtilmiştir.

Sonuç

Aile, her ne kadar, hukuki, sosyolojik ve tarihi bir kavram ise de; ailenin devamı ve huzur içinde sonsuza değin devam etmesi için, kanunların veya sözleşmelerin etkisinin, zannedildiğinin aksine, çok sınırlı olduğu görülmektedir. Aile, hukuk, din, ahlak ve toplumsal değerlerin iç

içe geçtiği ve ortak bir kabul ile toplumun temel taşı olarak kabul edilen en küçük “toplumsal birim”dir. Aile bireyleri, kanunun kendilerine yüklediği görevleri, büyük bir zevk ve aile içi sorumluluk gereği yerine getirmelidir.

Aile içinde, hem ebeveynlerin hem de diğer aile bireylerinin en fazla dikkat etmeleri gereken husus; fedakarlık ve tahammüldür. Bu iki güzide kavram, toplumumuzun bu güne değin çok güçlü bir şekilde gelmesinde, çok önemli rol oynayan mefhumlardır. Bu nedenle, aile içinde yapılması gereken ilk gerçeklik; aile bireylerinin fedakarlık ve tahammül duygularını artırmaktır.

Kaynakça

Toplumun genelinde gözlemlenen, sosyal ve ekonomik yapıdaki değişimler, doğrudan ve dolaylı olarak aileye yansımakta ve bunun sonucunda aile yaşamı devamlı olarak etkilenmektedir. Bu nedenle aile konusu işlenirken, ailenin durumu belirlenirken, ailenin içinde bulunduğu toplumdaki gelişme ve değişimleri birlikte incelemek gerekmektedir. Ailenin bugünkü durumunu bilmek, değişimleri izlemek için şart olmaktadır.

Eşlerin birbirine karşı sorumluluğu, evliliği bir rekabet haline dönüştürmemek, birbirlerini Allah'ın emaneti olarak görmektir. Varlıkta ve darlıkta, sevinçte ve tasada birbirine destek olmaktır. Anne babanın sorumluluğu, birbirlerine karşı saygılı ve tahammüllü olmak; çocuklarına da başta milli ve manevi değerlerimiz olmak üzere, her türlü pozitif hayat bilimlerinin öğretilmesini sağlamaktır.

"Aile sağlığı" bireysel olarak aile üyelerini ve bütün olarak aile sisteminin biyolojik, psikolojik, sosyolojik ve kültürel bütün parametrelerini içeren ve her zaman hukuk kurumunun, toplumun temel taşı olarak kabul ettiği, dinamik bir iyilik halidir. Bu statüyü sonsuza değin korumak, tüm aile bireylerinin sorunu ve ödevidir.

1-AKINCI, Şahin, Medeni Kanun'da Kadın ve Aile, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789840, E. T. 11.06.2025.

2-BAYBURTLUOĞLU, M. Uğur, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198207>, E.T. 21.06.2025.

3-DENİZ, Mehmet Bülent, Aile Hukuku, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, 2019, s.7.

4-ERTAŞ, Kasım, Editör, İlahiyat Alanında Uluslararası Araştırma ve Değerlendirmeler - Aralık 2023, Serüven Yayınevi, Ankara, 2023, s.127-139, <https://avesis.ogu.edu.tr/yayin/68b10610-deef-4408-b515-6d54893e7b52/aile-kurumunun-islevleri-neler-dir-ve-neden-onemlidir-sosyolojik-bir-arastirma>, E.T. 05.05.2025.

5-European valuesstudy.eu/about-evs/research-topics/family/ Percentage of people that think marriage is an outdated institution, E.T. 12.05.2025.

6-FREYER Hans, Sosyolojiye Giriş, Çeviren Nermin Abadan (Ankara Sevinç Matbaası, 2. Baskı, 1963), s.219.

7-KILIÇ, Fethi, KILIÇ, Ümmügülşüm, Türk Aile Hukukunda Ailenin Kuruluşu, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 19 S. 2, 2023.

8-NASR Seyyid Hüseyin , İslam İdealler ve Gerçekler, Çev. Ahmet Özel, İz Yayınları, İstanbul, 1996, s. 141 v.d.

<https://ibextimes.com/family-as-social-institution-definition-role-and-characteristics/> E. T. 04.06.2025.

9-SUNGUR, Erol, Sosyolojik ve Antropolojik Perspektiften Aile, Dinlerde Aile, Okur Akademi, İstanbul, 2022.

10- Szazadveg.hu/en/cikkek/the-importance-of-family-values-remains-indisputable-in-europe/ The importance of family values remains indisputable in Europe.

11- sbf.gelisim.edu.tr/tr/akade-

mik-haber-saglikli-aile-esittir-saglikli-toplum#:~:text=Toplumun%20ilk%20ve%20do%C4%9Fal%20%C3%A7ekirde%C4%9Fi,%C3%A7in%20en%20uygun%20ortam%20ailedir.

12-TURAN, Süleyman, ÜNAL, Asife, Dinlerde Aile, Okur Akademi, İstanbul, 2022.

13-<https://kacuv.org/ailenin-onemi-ve-aile-destek-merkezleri/#:~:text=T%C3%BCrk%20toplumunda%20aile%20%C3%B6nemli%20bir,bireyin%20geli%C5%9Fim%20s%C3%BCrecinde%20olduk%C3%A7a%20etkilidir.E.T.14.06.2025.>

14-<https://www.ahmetekin.av.tr/aile-hukukunda-tanimlar-ve-ilkeler/> E. T. 16.06.2025.

15-TİHEK, <https://www.tihek.gov.tr/uluslararasi-aile-gunu-basin-aciklamasi>, E. T. 01.06.25.

16-ÜNAL, Asife, İslam'da Aile, Dinlerde Aile, Okurakademi, İstanbul, 2022.

Dipnotlar

- 1 SUNGUR, Erol, Sosyolojik ve Antropolojik Perspektiften Aile, Dinlerde Aile, Okur Akademi, İstanbul, 2022, s.11.
- 2 KILIÇ, Fethi, KILIÇ, Ümmügülsüm, Türk Aile Hukukunda Ailenin Korunması, Ekonomik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 19 S. 2, 2023, s. 482.
- 3 TURAN, Süleyman, ÜNAL, Asife, Dinlerde Aile, Okur Akademi, İstanbul, 2022, s.9.
- 4 FREYER Hans, Sosyolojiye Giriş, Çeviren Nermin Abadan (Ankara Sevinç Matbaası, 2. Baskı, 1963), s.219.
- 5 Szazadveg.hu/en/cikkek/the-importance-of-family-values-remains-indisputable-in-europe/ The importance of family values remains indisputable in Europe/ E.T. 03.06.2025.
- 6 Europeanvaluesstudy.eu/about-evs/research-topics/family/ Percentage of people that think marriage is an outdated institution, E.T. 12.05.2025.
- 7 <https://kacuv.org/ailenin-one-mi-ve-aile-destek-merkezleri/#:~:text=T%C3%BCrk%20toplumunda%20aile%20%C3%B6nemli%20bir,bireyin%20geli%C5%9Fim%20s%C3%BCrecinde%20olduk%C3%A7a%20etkilidir.E.T.14.06.2025.>
- 8 SUNGUR, s.33.
- 9 NASR Seyyid Hüseyin , İslam İdealler ve Gerçekler, Çev. Ahmet Özel, İz Yayınları, İstanbul, 1996, s. 141 v.d.
- 10 <https://ibextimes.com/family-as-social-institution-definition-role-and-characteristics/> E. T. 04.06.2025.
- 11 SUNGUR, s. 50.
- 12 AKINCI, Şahin, Medeni Kanunda Kadın ve Aile, dergipark.org.tr/tr/download/article-file/789840, E. T. 11.06.2025.
- 13 DENİZ, s.12.
- 14 <https://www.ahmetekin.av.tr/aile-hukukunda-tanimlar-ve-ilkeler/> E. T. 16.06.2025.
- 15 DENİZ, Mehmet Bülent, Aile Hukuku, Aile Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Ankara, 2019, s.7.
- 16 ÜNAL, Asife, İslam'da Aile, Dinlerde Aile, İstanbul, 2022, Okurakademi, s. 155.
- 17 avesis.ogu.edu.tr/ya-yin/68b10610-deef-4408-b515-6d54893e7b52/aile-kurumunun-islevleri-nelerdir-ve-neden-onemlidir-sosyolojik-bir-arastirma, 13.05.2025.
- 18 sbf.gelisim.edu.tr/tr/akademik-haber-saglikli-aile-esitir-saglikli-toplum#:~:text=Toplunun%20ilk%20ve%20do%C4%9Fal%20%C3%A7e-kirde%C4%9Fi,%C3%A7in%20en%20uygun%20ortam%20aile-dir E. T. 04.06.2025.
- 19 BAYBURTLUOĞLU, M. Uğur, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/198207>, E.T. 21.06.2025.
- 20 TİHEK, <https://www.tihek.gov.tr/uluslararası-aile-gunu-basin-aciklamasi>, E. T. 01. 06.2025.